

დამოუკიდებელი საქართველო

La Géorgie

Indépendante

Revue mensuelle

J U I N

1934—№ 102

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს პ ო ლ ი ტ ი კ ე უ რ ი პ ა რ ტ ი ე ბ ი ს ო რ გ ა ნ ო .

შ ი ნ ა ა რ ს ი :

ძეოთაური—მათი «სამშობლო».

საქართველოს საკითხი.

დაბობახელი—დემოკრატია თუ დიქტატურა?

ხ. ფ.—კულტურულ საქმიანობისთვის.

ვირილე ვაკაბაძე—კომუნისტები საქართველოში
ნაური—წერილი ამერიკიდან.

სომხეთის დამოუკიდებლობის დღე.

26 მაისის დღესასწაული პარიზში და პრალაში.

პოლანეთის ქართველთა ცხოვრებიდან.

თურქეთის ცხოვრება.

ერთა ლიგის დამხმარე საზოგადოება.

გრიგოლაშვილი—ვისიკო კაკაბაძე.

მ ა თ ი «ს ა მ შ ო ბ ლ ო»

ცნობილია, კრემლის მდროვენი თავის იმპერი-
ალისტურ პოლიტიკის ქვაკუთხედად კომუნისტურ
მანიფესტის დებულებას აღიარებდნენ, რომ პროლე-
ტარიატს სამშობლო არა აქვს. ვინაიდან ხმელე-
თის მეექვსედი შეიცავს მრავალ ერებს და ეს კი მო-
ასწავებს, რომ თვითეულს თავისი სამშობლო აქვს,
ამკარაა თუ რატომ იყენებდა მოსკოვი მანიფესტის
ამ დებულებას, თუ რატომ აყალბებდა, ამახინჯებდა
მას. არარუს ეროვნების მშრომელ მასებს ომი უნდა
გამოეცხადებინათ სამშობლოსთვის, ისე როგორც
ღმერთისთვის, და ელოცნათ ლენინის ენაზე. მიზანი
ნათელია: წითელი მგლის ცხვრის ტყავში გახვევა,
რუსული იმპერიალიზმის განმტკიცება.

გენერალურ ხაზის ხანაში, როცა სოციალიზმი,
ასე ვსთქვამთ, წეს რიგში იდგა, სტალინმა დააკანონა
«სოციალისტური საკუთრება», რომლის ძალით მრავალი
ხალხი გამოასალმეს წუთისოფელს ერთი მუქა
საკუთარ ხორბლის «მომპარვისთვის». სწორეთ იმ
დროს არა ერთხელ გაიგონებდით მოსკოვიტებისა-
გან, რომ არსებობს აგრეთვე «სოციალისტური სამ-
შობლო», რომლის ქურუმად თავის თავს აცხადე-
ბდნენ. მაგრამ ეს არ იყო კიდევ კანონი, საყოველთაო-
თ აღიარებული, და არავინ უწევდა მინც და მინც
ანგარიშს.

ესლა ეს დროც დამდგარა და ამთვის დასაწყის
სტალინმა განსაკუთრებული დეკრეტი გამოსცა «სა-
ბჭოთა სამშობლოს» დასაცავათ. როგორც სხვევია,

სტალინი არ იშურებს ზომებს, სასტიკ სასჯელს
იმათთვის, ვინც გაბედავს ამ ახალი კერპის შეურა-
ცხყოფას. ლალატისთვის, ჯაშუშობისთვის სიკვდი-
ლით დასჯა, აგრეთვე აეროპლანით გაქცევისთვის,
ისჯებიან დაპატიმრება-გადასახლებით ნათესავე-
ბიც, ამიერიდან მძევლებად გამოცხადებულნი...

საბჭოთა პრესა, რადეკი და მისი მზგავსნი შეუ-
დგენ «გენიალურ ბელადის» დეკრეტის გადაღვევას
მდაბიო ხალხის შესავგონებლათ, სახავენ «საბჭოთა
სამშობლოს» იმ წმინდათა წმინდად, რომლის წინაშე
მუხლი უნდა მოიდრიკონ, ზვარაკად დაედონ ყველამ
და თვითეულმა. როცა კითხულობთ, გეგონებთ აღ-
გზნებულ პატრიოტებთან გაქვთ საქმე, იგივე ფერად-
ფერადი სიტყვები, იგივე აღტყინება, ასე რომ ყველა
ქვეყნის და დროის ნამდვილმა პატრიოტებმა შერ-
ცხვენილად უნდა იგრძნონ თავი!

მაგრამ ყველაზე საინტერესო, სასაცილოც თუ
გნებავთ, აქ ის არის, რომ დეკრეტის ავტორი სტა-
ლინია, ის სტალინი, რომელმაც გასცა თავისი სამ-
შობლო, ლეჩაქი ახადა თავის დედას და განაგრძობს
«გახურებული შანთით» მის წამებას! სიკვდილი და
მძევლობა, რომელიც მან დააკანონა, მართლაც ზედ-
გამოჭრილია პირადათ მისთვის, უმაგალითო მოლა-
ლატისთვის, იუდასთვის, და ეს მას არ აცდება, იცის
თვითონ, დასახვევი არა აქვს და სწორეთ ამიტომ
ცდილობს ნამდვილ პატრიოტებს მიუზღოს ის, რაც
თვითონ მას ეკუთვნის.

დეკრეტი რომ დიდ სამსახურს გაუწევს არარუს მებრძოლ ვრებს, ეს თავისთავით ცხადია. გახსოვთ საკავშირო კონსტიტუცია, ცალკე რესპუბლიკები, მთავრობები, კავშირიდან გასვლის უფლება... ყველა ეს ხომ ყინულზედ დაწერილი უფლებანია, ფაქტიურად ყველა ღირსება ახდლია, მოსკოვი მაჯლაჯუნად აწევს თვითველ ერს, მოქალაქეს, სჯიჯგნის, ასახიჩრებს მათ... მაგრამ ერთი მაინც უნდა ითქვას: ყველა ამ ატრიბუტებს (რესპუბლიკა, უზენაესობა, უფლება) პატარა სამსახური არ გაუწევია ერთა განმათავისუფლებელ ბრძოლისათვის. კავშირში არიან უისტორიო ერებიც, თვით ისტორიულ ერებშიც შეხვდებით ისეთებს, რომელთაც დროთა ბრუნვაში დავიწყნიათ კიდევ თავისი ისტორია. აი, ამ ერებისთვის დიდი პროგრესი იყო ისიც, რომ თუ გინდ თეორიულად მათ აკუთვნებდნენ სახელმწიფოებრივ არსებობის უფლებას, და რაც უფრო დაშორებული იყო პრაქტიკა თეორიისაგან, საქმე სიტყვისაგან, მით უფრო ცხოველად, მწვავეთ გრძობდნენ და თავდავიწყებით იბრძოდნენ ისინი ეროვნულ დამოუკიდებლობისათვის. სიტყვა სამშობლო, მისთვის თავის განწირვა, რომელიც სავალდებულოდ არის აღიარებული, რასაკვირველია, კანონია პატრიოტიზმისთვის, მაგრამ თუ სტალინი ფიქრობს, რომ ქართველი, მთელი ან რომელიმე სხვა არარუსი ერი ასეთ სამშობლოდ საბჭოთა კავშირს სახავს ან დასახავს ოდესმე, ეს ისეთი სირვეგენია, რომლის მზგავს ისტორიაში ვერ იპოვით. არარუსნი იმაშიც მზათ არიან შესძახნ ჰკა მოლაღატეთ! მაგრამ, ცხადია, ამ შეძახილში ისინი იგულისხმებენ თვითონ სტალინს და მის მზგავს მოლაღატეთ, თვითველ ერის არამზადებს, მოსკოვის ყმებს, განწირულთ, განჩინება გამოტანილთ.

არის მეორე მხარე კითხვისა, გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანი, აქტუალური. რატომ გამოიკა დეკრეტი, რამ აიძულა სტალინი! ომის შიშმა, შეიძლება მისმა მოახლოებამ. შორეულ აღმოსავლეთიდან საბედისწერო ხმები მოისმის და აქკი საგულისხმეოროა ერთი რამ. მოსკოვმა დიდი ძალი ჯარი და იარაღი დააგროვა მანჯურიის ჩრდილოეთით და აღმოსავლეთით, გაფაციცებით ამაგრებენ სახლვრებს, თხრიან სახგრებს და სხ., ხოლო იაპონია თითქო ჯერ-ჯერობით მანჯურიის დასავლეთ მხარეებს, შიდა და გარეთ მონღოლიას იღებს მიზანში, რას ნიშნავს ეს? იმას, რომ მოსკოვი აქ მოუშნადებელია, ვინც რუქის ამოკითხვა იცის, მისთვის ცხადია, რომ მოსკოვისთვის ჯარის ამ სიშორეზე გადაჯგუფება ფიზიკურად შეუძლებელია. ეს დივერსია აღწევს ორ

მიზანს: მონღოლია ნაკლებ ან სულ არ აინტერესებს იაპონიის მთავარ მოქიშპე ამერიკას, მან მანჯურიისათვისაცკი არ იშიშვლა ხმალი, მაშასადამე, სამხედრო მოქმედება აქ იაპონიას არავითარ სიურპრიზს არ უშნადებს; სანამ ვლადივასტოკს და ზღვის მხარეს დაემუქრებოდეს, იაპონიას სურს გზა გადაუჭრას მოსკოვს ჩინეთისკენ და ყოველგვარი შეთანხმებული მოქმედება მასთან წინდაწინვე შეუძლებელი გახადოს მისთვის.

ეს მხოლოდ სამხედრო ერთი შესაძლებლობაა, ვერავინ ჩასწვდება მთავარ შტაბების განხრახვებს და გეგმებს, თავი და თავი ისაა, რომ მოსკოვი თითქო ვერ აცდება ომს და ამიტომ მთელი მისი ყურადღება აქეთკენაა მიმართული. მას ეშინია აგრეთვე დასავლეთის: გერმანია ხმალს ლესავს, პოლონეთი, მიუხედავად პაქტისა მოსკოვთან, ბერლინს უახლოვდება... მთელი ამდენი ჰაპან-წყვეტა თითქო ამაოთ ჩაუარა ლიტვინოვს, ის ქენევიდანაც ხელცარიელი დაბრუნდა, მცირე ანტანტის ცნობა კიდევ არ ნიშნავს აღმოსავლეთ და ცენტრალურ ევროპის პაქტებით დახლვევას, მოსკოვს ხელიდან გაუვარდა ეს კოზიბიც.

მაშასადამე, ახლოვდება ყამი განსაცდელისა და ევროპაში ამ ყამად ბევრს ლაპარაკობენ და სწორენ ფინალზე, ე. ი. ვინ გაიმარჯვებს. ყველაზე მარჯვე ადგილი ლონდონია, მხოლოდ იქიდან შეიძლება ეს-ლა საერთაშორისო დიდ მოვლენათა განჭვრეტა, დაფასება. რუსებს 200 ათასი ჯარისკაცი უფავს მანჯურიის დასავლეთით და ჩრდილოეთით—გაიგონებთ იქ—, აქვს უკანასკნელი მოდელის იარაღი, განსაკუთრებით აეროპლანები, შეუძლია მთლათ დაანგრიოს ტოკიო და სხვა ცენტრებიო. მაგრამ განა ეს საკმარისია? მანქანა უებარი საშუალებაა, მაგრამ მას ხომ მოხმარა სჭირია, შესძლებს თუ არა ამას რუსის ჯარი? როგორია მისი მორალი?

ჯარის მორალი ფრონტზედ დამოკიდებულია ხალხის მორალზე ზურგში, ეს საანბანოა. როცა მანებლის ცოლს ჩერნავინას ჰკითხეს მოხსენებზე რამდენათ ძლიერია პატრიოტიზმი ხალხშიო, მან უპასუხა: მე არ შემომჩნევია პატრიოტული გრძობა რუსებში, არც დიდებში, არც ახალგაზღობაში. მას შეამჩნევთ მხოლოდ არარუსებში, «სამოსტინიკებში» და ქართველებს ამ მხრივ პირველი ადგილი უჭირავთ. ეს პასუნი დამახარითებელია და ადასტურებს მხოლოდ იმ ცნობებს, რომელსაც რუსის ემიგრანტული პრესა ავრცელებს: რუსის ხალხი მოუთმენლათ ელის ომს, როგორც განმათავისუფლებელ ანგელოზს! რა შედეგი უნდა მოჰყვეს ასეთ სულის-

კვებებას? რას უქადის სტალინის დიქტატურას მოსისხლე მტრად ქცეულ გლახობის მობილიზაცია? რაღა გავაგრძელოთ, დღევანდელი რუსეთის მორალი გაცილებით უფრო ნაკლებ ხელსაყრელია? ომისთვის, ვინემ ცარბიზის დროის და რა მოხდა მაშინ? ხომ ვიცით რამ წამოასკუბა ლენინი ტახტზე? დამზობილებამ, «ბრატანიემ», ე. ი. ფრანტის დატოვებამ, ლალატმა, სილაჩრემ... ლონდონში იმასაც გაიგონებთ, რომ სტალინი უომრათ დასთმობს ტერიტორიას შორეულ აღმოსავლეთში, და ეს კი, უნდა ითქვას, ძალიან მოსწრებული დახასიათებაა «გენიალური ბელადის». მაგრამ მის გენიოსობასაც საზღვარი აქვს: ის დღეს ქართველი მოღალატეა დახვალ შეიძლება საბჭოთა კავშირის მოღალატე გახდეს!

აი, რა პირობებშია, რა სასტიკათო პერსპექტივებშია გამოიწვია სტალინის დეკრეტი «საბჭოთა სამშობლოს სიყვარულზე!» თუ სტალინი აქამდისინ «სოციალიზმით» ულაცავდა ხალხს თავს, ეხლა ის აფრიალებს «პატრიოტიზმის» დროშას, და, რასაკვირველია, იმავე შედეგს მიიღებს მეორე შემთხვევაში, რაც პირველში მიიღო. არა, გაცილებით უარეს, რადგან ჯერ არავის გაუგონია, რომ ჩაგრულმა ერმა თავისი სამშობლო შეიძულეს და მჩაგვრელ ერის სამშობლო შეიყვაროს; ზევით ისიც ვსთქვით, რომ რუსის ერიც გარედან ელის ხსნას შინაურ მტარვალთაგან. აი, მათი «სამშობლო», აი რის დასაცავათ სცემს სტალინი დეკრეტს და აღწევს დამეტრალურათ წინააღმდეგ შედეგს.

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ს ა კ ი თ ხ ი

ერთა ლიგის დამსმარე საზოგადოებათა საერთაშორისო კონგრესზე.

ეს კონგრესი მოხდა ეხლა, 18-24 მაისს, ფოლოკსტონში (ინგლისი). დაესწრენ ევროპის თითქმის ყველა სახელმწიფოების დელეგატები, აგრეთვე იაპონისი და ჩრდილო ამერიკისა.

საქართველოს დელეგატებად იყვნენ: ევგენი გეგუქორი, გიორგი გვახავა და ანდრო გუგუშვილი.

22 მაისის კრებაზე თავმჯდომარეობდა პოლანდიის ყოფილი მინისტრი ბ ნ ლ ი მ ბ უ რ გ ი.

თავმჯდომარე, გადავდივართ საქართველოს საკითხზე. ვის უნდა სიტყვა?

ქ-ნი ბულლარდი (ამერიკა). საკითხი მე მიმაჩნია არა-დროულად. უნდა მოიხსნას.

გიორგი გვახავა. შეიძლება გავიგოთ, რა მოსახერების ძალით?

ქ-ნი ბულლარდი პასუხს არ იძლევა.

თავმჯდომარე. ვის უნდა კიდევ სიტყვა? გიორგი გვახავა. მიბოძეთ მე.

ბატონებო! საქართველოს საკითხი თქვენთვის ახალი არ არის. ჯერ კიდევ თქვენმა ყრილობამ ეენევაში, 1921 წელს, მიიღო ერთხმად რეზოლიუცია, რომლითაც მან დასდო თავისი მკაცრი, მაგრამ სამართლიანი მსჯავრი რუსეთის თავდასხმას საქართველოზე, აღიარა იგი ბარბაროსულ აქტად და მოითხოვა, რომ ერთა ლიგა ჩარეულიყო ამ საქმეში და აღედგინა საქართველოს შელახული უფლებანი. თქვენ იცით აგრეთვე, რომ ერთა ლიგა მართლა ჩაერია ამ საქმეში და 1922 და 1924 წელს ერთხმად მიიღო ერთი და იგივე რეზოლიუცია, რომლითაც მან დაავალა თავის საბჭოს ფხიზლად თვალ-ყური ადევნოს საქართველოში მომხდარ ამბებს და არ გამოუშვას ხელსაყრელი მომენტი. რათა ეს ქვეყანა კვლავ დაუბრუნდეს ნორმალურ მდგომარეობას. აქედან ცხადია ორი დასკვნა:

1) არ შეიძლება მსოფლიო სინიღისმა დააკანონოს, რუსეთის მიერ ჩადენილი დანაშაული, და

2) არ შეიძლება საქართველოს საკითხი მოხსნილ იქმნას საერთაშორისო ნიადაგიდან.

სულ ეს ძველი ამბავია. ახალი განზავთ რუსეთის სურვილი შევიდეს ერთა ლიგაში. სწორედ ამ გარემოებამ გამოიწვია ხელახლად დასმა საქართველოს საკითხისა თქვენს წინაშე. პატივცემული დელეგატი ამერიკისა კი ბრძანებს, ეს საკითხი არა-დროულიაო. პირიქით, ის არამც თუ დროულია, ის აუცილებელია, ვინაიდან საქართველოს ტერიტორია დღესაც უჭირავს რუსეთს და სულაც არ ფიქრობს გაიყვანოს იქიდან თავისი ჯარი. რუსეთის შესვლა ერთა ლიგაში, თუ საქართველო ეხლავე გამოყოფილი არ იქნება საბჭოთა კავშირიდან, ნიშნავს რუსეთის თავდასხმის დაკანონებას და ერთი თავისუფალი ერის დასაფლავებას რუსეთის იმპერიალიზმის სამარეში. მისაღებია ეს თქვენთვის? მისაღებია ეს ერთა ლიგისათვის?

ბატონებო! საქართველოს უფლება ყოველ ექვს გარეშეა. ეს თვისები ჩამოთვლილია შემოტანილ რეზოლიუციის პირველ ხუთ მუხლში. მე იმათზე არ შეეჩერდები. მივაცევ მხოლოდ თქვენს ყურადღებას საქართველოს ცნობის ერთს ფორმალურ მხარეს, რომელსაც აქვს განსაკუთრებული იურიდიული მნიშვნელობა. საქართველოს ცნობა დე იურედ მოხდა არა მარტო ინდივიდუალურად, არამედ კოლექტივურადაც. 27 იანვარს 1921 წ. საქართველო იცნო დე იურედ უმაღლესმა საბჭომ, სადაც შედიოდნენ ინგლისი, საფრანგეთი, იტალია, იაპონია და ბელგია. ეს ნიშნავს, რომ იყო კრება, საერთო მსჯელობა და საერთოდ, კოლექტივურად, მიღება შეთანხმებისა საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოდ გამოცხადებისათვის. ამ ნაირად შეიქმნა საერთაშორისო ვალდებულება არა მარტო ქართველი ერის წინაშე, არამედ ყველა ამ სახელმწიფოთა ერთი-მეორის წინაშე: ამას კარგად ჰკრძნობს ყველა

განათლებული სახელმწიფო: სწორედ ამიტომ ინგლისის მთავრობამ რეზერვი გააკეთა საქართველოს შესახებ, როცა მან იცნო საბჭოთა კავშირი. სწორედ აგრევე მოიქცა საფრანგეთის მთავრობაც. სწორედ ასეთი განმარტება მისცა ამ რეზერვს, ენევაში, პატივცემულმა ინგლისის დელეგატმა გილბერტ მუარიმ, რომლის ავტორიტეტს მე თამამად შემიძლია ამოვეფარო. დაუმატეთ ამას რუსეთთან დადებული ხელშეკრულება, სადაც რუსეთი აღიარებს საქართველოს სუვერენობას ყოველი დავის გარეშე და სრული თავის ნებით ხელს იღებს ყოველ პრეტენზიაზე ქართველი ერის თუ ტერიტორიის მიმართ; დაუმატეთ ცნობაც გერმანიის, პოლონეთის, რუმინის და ბევრი სხვა ქვეყნებისა, და თქვენთვის აშკარა იქნება, რომ საქართველო ემყარება არა მარტო თავის ოცი საუკუნის ისტორიას, არამედ თვით იმ ძირითად პრინციპებს, რომელზედაც აგებულია თანამედროვე საერთაშორისო ცხოვრება.

ბატონებო! ორი წუთიც არ არის, რაც თქვენ ერთხმად მიიღეთ რეზოლიუცია მანჯურის შესახებ. უკაცრავად, მაგრამ ნება მომეცით წაგიკითხოთ: აი რას აღიარებთ თქვენ: «გინაიდან გაგრძელება ეხლანდელი მდგომარეობისა მანჯურიაში, მდგომარეობის დამყარებულის ძალმომრეობაზე, რაც ერთა ლიგის მიაჩნია შეუწყნარებლად, ძირს უთხრის კოლექტიურ მოქმედების სისტემას, რომელსაც ემყარება მსოფლიო მშვიდობიანობა...» და სხვა. ბატონებო! ჩასვით ამ რეზოლიუციაში მანჯურის მაგიერ საქართველო და თქვენ ერთი სიტყვაც არ გექნებათ იქ გამოსაცვლელი. თუ თქვენ ერთსულოვნათ გამობთ ძალმომრეობას მანჯურიაში, როგორ გინდათ დააკანონოთ ეს ძალმომრეობა საქართველოში?!

ძალმომრეობა კი მოხდა საშინელი. რუსეთი მოულოდნელად თავს დაესხა საქართველოს თავისუფალ სახელმწიფოს და მიუხედავად ბრძოლის და განუწყვეტელი აჯანყებებისა განაგრძობს დღემდე საქართველოზე ბატონობას. ეს არის უდავო თავდასხმა, აშკარა აგრესიული აქტი, რომლის მსხვერპლი გახდა საქართველო. მოგესხენებათ, თვითონ რუსეთმა განაცხადა განაირალების კომისიაში, რომ ყოველ ერს აქვს თანასწორი უფლება დამოუკიდებლობის და თავდაცვისა, და ყოველი სახელმწიფო, რომელიც თავს დაესხმება მეორე სახელმწიფოს და დაიჭერს მის ტერიტორიას, გამოცხადებული უნდა იქნას ჩხუბის ამტყნად და დამნაშავედ. რუსეთი იძლევა ამ განმარტებას, როგორც დირექტივას ყველა სახელმწიფოსათვის. მეცა გთხოვთ იხელმძღვანელოთ ამ დირექტივით.

ამ ნაირად, საქართველოს დამოუკიდებლობა ცნობილია რუსეთის მიერ, მისი საზღვრები გაყვანილია რუსეთის მიერ, და მისი ტერიტორია კი უჭირავს რუსეთს. როგორც ხედავთ, სადაო არაფერია. რუსეთმა უნდა გაიყვანოს თავის ჯარი საქართველოს ტერიტორიიდან, აანაზღაუროს ყოველი ზარალი და ადადგინოს საქართველოს სუვერენობა. თუ რუსეთი შედის ერთა ლიგაში, მან უნდა აღასრულოს პირველად ეს მოვალეობა, თანახმად პაქტის პირველი მუხლისა. წარმოუდგენელია პროცედურა უფრო

«მშვიდობიანი და უფრო შეთანხმებული საერთაშორისო უფლებასა». თუ ოდესმე უხეზმა ძალმომრეობამ უნდა დაუთმოს ადგილი უფლების იდეას მშვიდობიანობის დამყარებაში, საქართველო პირველი ქვეყანაა, სადაც ეს უნდა მოხდეს. ერთა ლიგას არ შეუძლია გვერდი აუხვიოს საქართველოს მოთხოვნის დამხმარებას, თუ არ უნდა საჯაროდ ხელი აიღოს იმ პრინციპებზე, რომელზედაც თვითონ არის დამყარებული. მე გთხოვთ ერთხმად მიიღოთ ჩემი წინადადება.

ბ-ნი გვაზავას სიტყვა მოსმენილი იყო დიდის ყურადღებით მთელი ყრილობის მიერ; ტაშიცი კი დაუკრეს...

პროფ. ემილ ბლანკი (საფრანგეთი). საფრანგეთის თანაგრძობა ქართველი ერისადმი ექვს გარეშეა, მაგრამ ჩვენ არ უნდა დაგვაფიწყდეს უფრო მაღალი ინტერესი მთელი კაცობრიობისა. ამ უმაღლეს ინტერესს წარმოადგენს უნივერსალობა ერთა ლიგისა. ყოველ სახელმწიფოს შესვლა ერთა ლიგაში აფართოებს მის მოქმედების ასპარეზს; მით უფრო ლიგაში შესვლა ისეთი დიდი იმპერიისა, როგორც არის რუსეთი, შესძენს ერთა ლიგას ისეთ პრესტიჟს და ისეთ ძლიერებას, რომ მაშინ უფრო ადვილი იქნება ბევრი საჭირობო საკითხის მოგვარება. ამიტომ, ჯერჯერობით მაინც საქართველოს საკითხი უნდა გადაიდოს, რომ ამით არ შეფერხდეს რუსეთის შესვლა ერთა ლიგაში და არ შეჩერდეს იმ უნივერსალური ხასიათის მიცემა ერთა ლიგისათვის. რომელიც აგრე საჭიროა მსოფლიო მშვიდობიანობის დასამყარებლად.

პროფ. გილბერტ მურვი (ინგლისი). მე დიდი სიმპატია მაქვს ქართველი ერისა. მე თვითონ ვიცავდი მის ინტერესებს 1924 წელს ენევაში ერთა ლიგის ყრილობაზე. ჩემი სიმპატია დღესაც არ გამოცვლილა. მაგრამ მე შეშინია, ჩვენმა სიმპატიამ მეტი ზიანი არ მოუტანოს ქართველ ერს, ვიდრე სარგებლობა. ჩვენ არა გვაქვს ძალა მას დავეხმაროთ; სიტყვიერი დახმარება კი სახიფათოა. ეს გამოიწვევს მხოლოდ ახალ სისხლის ღვრას საქართველოში. უკეთესია ჯერჯერობით მაინც არ შევევოთ ამ მტკინველ საკითხს.—მანჯურის შესახებ მიღებული რეზოლიუცია აქ მოსატანი არ არის. მანჯურის მდგომარეობა, მისი საერთაშორისო სტატუსი, გამორკვეულია და დამყარებული საერთაშორისოდ დადებულ ხელშეკრულებებზე. გარდა ამისა, იაპონია და ჩინეთი, ორთავე წევრნი არიან ერთა ლიგისა. მაშინ, როდესაც არც რუსეთი და არც საქართველო ერთა ლიგაში არ შედიან. ჩემი აზრით, უკეთესი იქნება საქართველოს საკითხი მოიხსნას. როცა რუსეთი შევა ერთა ლიგაში, მაშინ შეიქნება სხვა ატმოსფერა, ევროპის საზოგადოებრივ აზრს ექნება მეტი გავლენა თვით რუსეთზე და ამ გავლენით საქართველოს ბედიც გამოსწორდება. სხვა გზას მოქმედებისას მე ვერა ვხედავ.

ბ. ც. თ. დუმბა, ყოფილი ავსტრო-უნგრეთის ელჩი ამერიკაში (ავსტრია). მე არ შემიძლია გავიხიარო პატივცემულ ორატორის აზრი. საქართველოს აქვს დიდი და მდიდარი ისტორია, ის გმირულად იბრძოდა

და თავის დამოუკიდებლობის აღსადგენად, მან დამტკიცა თავის პოლიტიკური სიმწიფე. მას თავს დაესხა რუსეთის ლაშქარი, დაიპყრო და გააუქმა თავისუფალი სახელმწიფო. მაშინ მან მანქანი ვართ ჩვენ, თუ ხმასაც არ ამოვიღებთ ამ დანაშაულის წინაშე? აქ სიჩუმე არ შეიძლება. საკითხის გადადება იქნება არა-კეთილშობილური აქტი. მე გთხოვთ მიიღოთ შემოტანილი წინადადება.

ალ. შულგინი (უკრაინა). ბატონებო! საქართველოს საკითხი სრულებით ნათელია და უდავოა. მე მინდა მხოლოდ დავუმატო, რომ სწორედ იმავე მდგომარეობაშია უკრაინა, აზერბეიჯანი, ჩრდილო კავკასია და ტურქმენეთი. ყველა ეს ქვეყნები იტანჯებიან უცხო ქვეყნის ბატონობის ქვეშ. საბჭოთა რუსეთმა დაანგრია ყველა ეს თავისუფალი სახელმწიფოები, შემოიტანა ყველგან ბატონყმობა და გაანადგურა ყველგან ეკონომიური ცხოვრება. რუსეთი ველური ქვეყანაა, მისი შემოყვანა ერთა ლიგაში მიუღებელია. მას ადგილი არა აქვს და არ უნდა ჰქონდეს განათლებულ ქვეყნებს შორის!

გიორგი გვახაია. ბატონებო! მე ყურადღებით მოვისმინე პატივცემული ბორელის სიტყვა, მაგრამ არა მგონია, რომ ის საკმარისად დასაბუთებული იყოს. უნივერსალობა ერთა ლიგისა მეტად სასურველია, მაგრამ ერთი აუცილებელი პირობით: უნივერსალობა უნდა იყოს ერთა ლიგისა, მისი პრინციპების, მისი იდეალის. თუ ერთა ლიგა თვითონ დაყრის იარაღს, თვითონ უარყოფს თავის პრინციპებს და თავის იდეალს, ეს იქნება არა მისი პრესტიჟის აწევა და გამაგრება, არამედ მისი დამხობა და გაკოტრება. საქართველოს საკითხი არის საკითხი საერთაშორისო სამართლისა, მისი უარისყოფა იქნება მოწონება და გამართლება საერთაშორისო თავდასხმის და ძალადობისა. არა მგონია, რომ ასეთ საქციელმა აამაღლოს ან გაამაგროს ერთა ლიგის პრესტიჟი.

მე მადლობას ვუძღვნი პატივცემულ პროფესორ გილბერტ მურეის მისი სიმპატიისთვის. თქვენი სიმპატია, ბატონებო, მეტად ძვირფასია და მე ვერ ვპოვებ სიტყვას, რომ მადლობა გამოვიცხადოთ ქართველი ერის სახელით. მაგრამ დამეთანხმებით, სიმპატია ერთია, სამართალი კიდევ სხვა რამ. ქართველი ერი ითხოვს თავის შელახულ უფლებათა აღდგენას, ითხოვს, რადგანაც აქვს ეს უფლება. პატივცემულ გილბერტ მურეიმ ბრძანა, რომ მანჯურის საერთაშორისო სტატუსი ემყარება საერთაშორისო ხელშეკრულებებს. მე მოხარული ვარ, რომ საკითხი მან გადაიტანა იურიდიულ ნიადაგზე. განა საქართველოს არა აქვს ხელშეკრულება რუსეთთან დადებული? რა არის კოლექტიურად მიღებული იურიდიული ცნობა საქართველოსი, თუ არა საერთაშორისო შეთანხმება მისი საერთაშორისო სტატუსის შესახებ? თუ საერთაშორისო შეთანხმებას გარდაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს მანჯურისთვის, იგივე მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს მას საქართველოსთვისაც. მართალია საქართველო და რუსეთი არ არიან წევრნი ერთა ლიგისა, მაგრამ ერთა ლიგის პატივი არის მე-17 მუხლი, რომელიც სრულს უფლე-

ბას აძლევს ერთა ლიგას ჩაეროს ისეთ კონფლიქტში, როგორც არის რუსეთის და საქართველოს შორის მომხდარი განხეთქილება. დაბოლოს, ერთა ლიგას ხომ მიღებული აქვს საქართველოს საკითხი; 1922 და 1924 წ.წ. მან მიიღო რეზოლუცია, რომლის ძალით საქართველოს საკითხი დგას მის წესრიგში. ჩვენ ხომ უფლება არა გვაქვს ის იქიდან მოვხსნათ? პირიქით, ჩვენი ვალია, მაშინ როდესაც რუსეთი აპირებს ერთა ლიგაში შესვლას, ვთხოვთ მას გადასწყვიტოს ერთხელ და სამუდამოდ საქართველოს საკითხი ისე. როგორც ამას მოითხოვს საერთაშორისო სამართალი.

ბ. პეკა პიგნი (უნგრეთი). საქართველოს საკითხი სადავო არ არის. მე დარწმუნებული ვარ, რომ შემოტანილი წინადადება მიღებული იქნება ხმათა დიდი უმეტესობით. მაგრამ მე უმეტესობა არ მინდა, მე მინდა, შემოტანილი წინადადება მიღებულ იქნას ერთხმად და არა ხმის უმეტესობით. ამიტომ ვთხოვ საქართველოს დელეგაციას მოხსნას თავის წინადადებიდან უკანასკნელი ფრაზა, რომლის ფორმაში შეიძლება საწყენი იყოს რუსეთისათვის. ამ ფრაზაში ნათქვამია: «აღდგენილ იქნას საქართველოს სუვერენობა, გაუქმებული რუსეთის თავდასხმით». ეს არის გამეორება მთელი წინადადების დედა-აზრისა, მისი მოხსნა არაფერს აფუჭებს, ხმა კი შეიძლება შემოიკრიბოს ყველას; ერთხმად მიღებას აქვს მეტი წონა და მნიშვნელობა, ვიდრე ხმის უმეტესობით გატარებას.

გვენი გვეგვიკლრი. ჩვენც დიდ მნიშვნელობას ვაძლევთ ერთსულოვან დადგენილებას. ამიტომ ჩვენ თანახმა ვართ შემოტანილ შესწორებისა—მოიხსნას უკანასკნელი ფრაზა.

თავმჯდომარე. მაშინ შემოტანილი წინადადება მიიღებს ასეთ სახეს:

მე-18 ყრილობა ღებულობს რა მხედველობაში, რომ:

1) საქართველო, რომელიც ოცი საუკუნე არსებობდა როგორც დამოუკიდებელი ქვეყანა, გაუქმებული იქმნა, როგორც თავისუფალი სახელმწიფო 1801 წელს, იმპერატორულ რუსეთის თავდასხმით, წინააღმდეგ 1783 წელს დადებული ხელშეკრულებებისა;

2) საქართველომ 26 მაის 1918 წელს გამოაცხადა თავისი დამოუკიდებლობა და ეს აქტი ერთხმად დამტკიცებულ იქმნა, საყოველთაო ხმის მიცემით არჩეულ, დამფუძნებელი კრების მიერ;

3) თანახმად 7 მაის 1920 წ. დადებული ხელშეკრულებისა, «რუსეთი სცნობს, ყოველი დავის გარეშე, საქართველოს სახელმწიფოს დამოუკიდებლობას და სუვერენობას და სრულის თავის ნებით ხელს იღებს ყოველ სუვერენულ უფლებასზე, რომელიც ეკუთვნოდა რუსეთს ქართველი ერის და ტერიტორიის მიმართ».

4) საქართველოს დამოუკიდებლობა ცნობილია de jure ყველა დიდი სახელმწიფოების მიერ და აგრეთვე ბევრი სხვა ქვეყნებისაგანაც;

5) ამის შემდეგ, არ გასულა ერთი წელიც, რუსეთი თავს დაესხა საქართველოს და დაიჭირა მთელი

ტერიტორია, მიუხედავად მის მიერ თავისუფლად მიღებული საერთაშორისო ვალდებულებათა, —

აქცევს ერთა ლიგის ყურადღებას საქართველოს მდგომარეობაზე და იმ რეზოლიუციებზე, რომლებიც მიღებული იყო 22 სექტემბერს 1922 წელს და 25 სექტემბერს 1924 წელს და რომლებითაც იგი მოუწოდებდა ლიგის საბჭოს, ფხიზლად ედევნა თვალყური ქვეყნიერების ამ ნაწილში მომხდარ ამბებებსა-თვის და ხელიდან არ გაეშვა ხელსაყრელი შემთხვევა, რათა დახმარებოდა საქართველოს, მშვიდობიანი საშუალებით და თანახმად საერთაშორისო უფ-

ლების პრინციპებისა ამ ქვეყანაში ნორმალური მდგომარეობის აღსადგენად».

ვინ არის წინააღმდეგი ამ რეზოლიუციისა? წინააღმდეგი არავინ არის. მიღებულია ერთხმად.

მეორე დღეს, 23 მაისს, მოხდა მთლიანი კრება კონგრესისა, ბ. ჯიანიძის თავმჯდომარეობით. აქ დამტკიცებულ იქნა იგივე რეზოლიუცია უდავოდ და ერთხმად.

ა. კ.

ფოლკესტონი 24 მაისი.

დ ე მ ო კ რ ა ტ ი ა თ უ ღ ი ძ ტ ა ტ უ რ ა ?

(დასასრული)

ფაშისმის თეორია თუ ახალის ადამიანების შექმნილია და ბოლშევიკებს კიდევ თუ ძალმომრეობის თეორია საფრანგეთის დიდის რევოლუციის ანდერძად მიაჩნით, — თქმაც ეს, როგორც ოლარმა დაგვანახვა, ცილის წამებია ამ რევოლუციისათვის, — პიტლერინის იდეოლოგიას ისევ ისინი ქმნიან, ვინც შარშანდღე რევოლუციამდე ასწავლიდნენ საკონსტიტუციო სამართალს გერმანულ უნივერსიტეტებში.

ამიტომაც ნაც.-სოციალ. თეორიის დასასაბუთებლად ისინი ხშირად მიმართავენ ძველ ფორმულებს და თეორიებს, რომელიც თავის დროს შექმნილი იყო ძალმომრეობის გასამართლებლად. მაგალითად, არსებობდა ე. წ. «საჭიროების უფლებები» თეორია. ეს თეორია მოგონილი იყო საგანგებოდ პრუსიის ან გერმანიის იმპერატორის ამა თუ იმ მოქმედების, უპასუხისმგებლო ნაბიჯის გასამართლებლად.

«ეროვნულ ცხოვრებაში წესიერების დასაცავად ხელისუფლებამ რომ მიჰმართოს კიდევ «საჭიროების უფლებას», ეს არ ნიშნავს, რომ მან დაარღვია სამართალზე აგებულ სახელმწიფოს წესი, ვინაიდან ამრიგად ის იტოვებს შესაძლებლობას მომავალში ემსახუროს სამართლის იდეის განხორციელებას», ამბობს ნაც.-სოციალისტების, ერთ ერთი თეორეტიკოსი (კელრეიტერი) *).

მეორე ახდილად აღიარებს, რომ ახალი წყობილება აუცილებლად ანტილიბერალი უნდა იყოს, რადგან პიროვნების თავისუფლება მოუთავსებელია სახელმწიფოს ახალ თეორიასთან (იელინეკი).

ეს უკანასკნელი ასე განმარტავს გერმანიის ახალ სამართალს:

«ეროვნული რევოლუცია სამ რასმე ებრძვის: ინტერნაციონალიზმს, უცხო სამართალს და უცხოელებს, ე. ი. მათ, ვინც ჩვენს რასას არ ეკუთვნის. რომაულ სამართალის, ვითარცა უცხოის, მდგომარეობა ძნელია. უკვე გაცემულია ბძანება, რომ ის აღარ ჩაითვლება იურიდიულ გამოცდის საგნად»...

*) ეს და სხვა ქვემოლ მოყვანილი ციტატები ამოღებულია «Revue parlementaire et diplomatique»-ში მოთავსებულ მიტკინ-გეცევიჩის წერილიდან «დიქტარუტის თეორია».

მესამე უარყოფს აზროვნების თავისუფლების საჭიროებას, თვით ფილოსოფიურისაც.

«... ამ დაწესებულებებში ვერ მოთავსდებიან სამყაროს შესახებ ნაირნაირი წარმოდგენანი და თეორიები. არის მხოლოდ ერთი გაბატონებული იდეა: ეს არის რასისტული თეორია; ერთი მეცნიერული საფუძველი — ორგანიული; მხოლოდ ერთი პოლიტიკური ნებისყოფა, — ნაც.-სოციალისტური (ჰაუპტი).

ამ ძველ თეორეტიკოსებს მაინც ვერ აუღიათ ხელი დემოკრატიულ დებულებებზე და ამიტომ სცდილობენ წარმოადგინონ ახალი ხელისუფლება, როგორც ხალხზე დამყარებული და დემოკრატიული.

«ხალხის ნებისყოფა და გონება იძლევიან თანამედროვე სახელმწიფოს დამახასიათებელ თვისებებს», ამბობს კელერმეტერი, ... ამიტომაც ყოველი ნამდვილი წარმომადგენლობა გულისხმობს სახელმწიფოს ხელისუფლების არსებობას».

ხელისუფლება, რა თქმა უნდა, ერთერთი აუცილებელი ელემენტია სახელმწიფოსი. ოღონდ თუ ის წარმომოხილი არ არის ერის, ხალხის ნებისყოფით, მას დემოკრატიული არ ეთქმის. აქ ხალხი ისევ ის მეტაფიზიკური მცნებაა, რომელზედაც ზემოდ იყო ლაპარაკი.

ჩვენ მოვიყვანეთ სამი დიდი ქვეყნის მაგალითი, ოღონდ დიქტატორული წესები სხვა ქვეყნებშიაც არის გაბატონებული. გაიხსენეთ პრიმა-დი-რივიერა, ქემალ ფაშის პერსონალური რეჟიმი, ავსტრიის ახალი კონსტიტუცია, ვოლდემარასი, რუზველტი და სხვ.

დემოკრატიზმის უარყოფა და დიქტატურათა გაჩენა დიდის ომის შედეგია-თქო, ვსთქვით ზემოდ, — ახალის ტიპის დიქტატურები, რასაკვირველია.

ყველაზედ უფრო დამარცხებული მატერიალურად და მორალურად გამოდგა ყველაზედვე უფრო ჩამორჩენილი და დაქვეითებული რუსეთი. ეს უშველებელი ქვეყანა სწორედ ამ ჩამორჩენილობის მიზეზით ჯერ კიდევ ომის წინ სარევოლუციო პროპაგანდისა და აგიტაციის ასპარეზად იყო გადაქცეული. იყო მშვიდობიან მუშაობის მომხრე პარტიებიც, ხოლო როგორც რევოლუციონერები, ისე ამ პარტიათა მოღვაწენიც სინამდვილეს ერთნაირად იყვნენ დამორბეულნი; ორგანიული კავშირი, რომელიც

გულისხმობს ხალხის მიერ ახალ აზრების შეგნებას და ამ აზრების მქადაგებლების მიერ კიდე ხალხის რეალურ საქირებათა, მის გონების ძალთა დონეს და შესაძლებლობათა შეგნებას, ხალხსა და მათ შორის დიდის ხნიდგან იყო გაწყვეტილი; ხალხი სადღაც ქვეით დარჩა უმცირებასა და სიღარიბეში, პარტიები და ინტელიგენცია კი უცხოეთიდგან შემოტანილ, რუსულ ბურჟუასიან მისტიციზმით შერეულ პროგრამების და აზრების ღრუბლებში იყო გახვეული.

უბედურ რუს მოჰყვა რევოლიუცია, ან, უფრო სამართლიანი იქნება ითქვას, უდიდესი «ბუნტი». გამარჯვება რევოლიუციონერთა უკიდურეს ფრთას დარჩა, რადგან უვიცმა ერმა ბაჯალთა ოქროთ მიიღო მათი ყოველ გონიერებასა და საფუძველს მოკლებული დაპირებანი. გამეფდა რეჟიმი, რომელმაც გააერთიანა ყველანი სიღარიბესა და მონობაში, — ბოლშევიზმი.

მისი განზრახვა იყო მთელი ქვეყნიერება ჩაეგდო რევოლიუციის ალში და ყველგან გამეფებულიყო. ამიტომ რუსეთში ფენოკიდეებულმა მან მალე გაშალა პროპაგანდა აკტიაცია სხვა ქვეყნებში. საპროპაგანდოთ არავითარ საშუალებას არ ერიდებოდა, ყველა კარგი იყო: აქ ინტერნაციონალიზმი, იქ ნაციონალიზმი; აქ საკუთრების დაცვა, იქ მისი მოსპობა; აქ სარწმუნოების და ეკლესიის გმობა, იქ თანატიურ გრძობათა გაზიანება და აღგზნება და სხვა.

იყო ქვეყანა, სადაც, მართალია მოკლე ხნით, მაგრამ გასჭრა ამ პროპაგანდამ და გაჩნდა საბჭოთა რეჟიმი, — უნგრეთი. დაიწყო არე-დარევა სხვა ქვეყნებშიაც. იტალიის მრავალ ქალაქებში ქარხნებში გაბატონდნენ ბოლშევიკურად განწყობილი მუშები.

ბურჟუაზიული წრები და მთავრობები შეძრწუნდნენ, რაკი განსაცდელი კარს მიადგათ: იტალიაში ბოლშევიზმის საწინააღმდეგოდ შეიქმნა ფაშისტური მოძრაობა, რომელიც რომზე გალაშქრებით და ამ მოძრაობის გაბატონებით დასრულდა. ისპანიაში პრიმა-დი-რივერამ დაიჩემა უპასუხისგებლობა ბატონობა, და ამ რიგად, ყველგან, სადაც უკიდურეს მემარცხენე აზრების მქადაგებლნი წონასწორობას არღვევდნენ და თავიანთ აზრების განხორციელებას იწყებდნენ, ხალხში უკმაყოფილება იჩენდა თავს, მარცხნივ გაქანებას აქცია-რეაქციის კანონით მარჯვნივ გადმოქანება მოჰყვებოდა, სადიქტატურო ატმოსფერო მზადდებოდა და მალე დიქტატურაც მყარდებოდა.

«რაც არსებობს, ყველა გონივრულია», სთქვა ერთმა გერმანელმა ფილოსოფოსმა. გონიერების რა მოგახსენოთ; გონება ყველაფერს, რაც არსებობს, რა თქმა უნდა, ვერ გამართლებს და თავის თავზე ვერ აიღებს მის პასუხის ვებას. ოღონდ გონებაც მისთვის ქვია, რომ არსებულის გაჩენის მიზეზები გამოიკვლიოს და განმარტოს. ამ სახით, რაც არსებობს, რა თქმა უნდა, მიზეზობითი კავშირის მიხედვით, კანონიერად (ამ სიტყვის საბუნებისმეტყველო გაგებით) უნდა ჩაითვალოს.

ზემ ადნიშნულ საერთო ნიადაგს სხვადასხვა ქვეყნებში თავისი კერძო მიზეზები ერთვოდა სადიქ-

ტატურო განწყობილების შექმნაში. მაგალითად გერმანიაში — ომზე დაყრდნობილ იმედების გაცრუება და დიდის ხალხის დამარცხების გამო გულისწყრომა. ამ გრძობებისთვის რასიულ პრინციპის იდეოლოგიურ ბაზად გამოყენება ძლიერ მოხერხებული საშუალება გამოდგა.

ნიშნავს ევროპის დღევანდელი მდგომარეობა დემოკრატიზმის გაკოტრებას, მის გადაგვარებას?

დიქტატორულ ყველა იდეოლოგიის ლეიტმოტივი დემოკრატიულ თავისუფლებათა უარყოფა და სახელმწიფოს უზომოდ განდიდება.

რომაელები ამბობდნენ republicae salus—Suprema lex (სახელმწიფოს კეთილდღეობა არის უდიდესი კანონი), თუ სახელმწიფო უზრუნველყოფილი არ არის ყოველივე საშიშროებისაგან, ვერც მისი მოქალაქე იქნება, რა თქმა უნდა, უზრუნველყოფილი. ამიტომაც არის, რომ როდესაც ერს განსაცდელი უდგება, ყოველი მოქალაქე ივიწყებს თავის კერძო ინტერესებს და ყველაფერს სწირავს ერის თავისუფლებას, თავის სიცოცხლესაც. ამ სახით გამოთქმული სახელმწიფოებრივი პრინციპი ჯერ კიდევ არ ეწინააღმდეგება დემოკრატიზმს. პირიქით, რაც უფრო თავისუფლად გრძობს პიროვნება სახელმწიფოში თავის თავს, მით უფრო დიდი ინტერესი აქვს მისთვის ასეთი სახელმწიფოს შენახვას და დაცვას. ოღონდ როდესაც სახელმწიფოს იდეა იქამდის არის განდიდებული, რომ მასში ინთქება მოქალაქის პიროვნება, მისი თავისუფლება წარხოცილია, როდესაც ავტომატურად უნდა მორჩილებდეს ხელისუფლებას, ყველა თავისი სურვილი, გრძობა და გუნება მის ბძანებას უსიტყვოდ დაუშორჩილოს, მაშინ თვით სახელმწიფოს იდეა იცვლება და ირყეება.

სახელმწიფო, მართალია, უზენაესი, მაგრამ მაინც ერთი ადამიანურ დაწესებულებათაგანია ადამიანთავე საკეთილდღეოთ და არა მათ დასაჩაგრავად გაჩენილი. სახელმწიფო, როგორც ადამიანთა სხვა გავრთიანება, თავის წევრთა ბედნიერებას უნდა ჰქმნიდეს, ხოლო ბედნიერება სუბიექტურ გრძობის შვილია და გარეშე კარნახსა და ბრძანებს არ ემორჩილება. ბედნიერება მაშასადამე თავისუფლებაშია.

რასაკვირველია, საზოგადოებაში ცხოვრებასთან და სარგებლობასთან ყველა იმ სიყვითით, რომელსაც საზოგადოებრივი ცხოვრება ჰქმნის, მოუთავსებელია უსახლგრო თავისუფლება. ყველასი დაყოველის უსახლგრო თავისუფლება თავისუფლების უარყოფაა, ნებაყოფლობის გამეფება და, მაშასადამე, არეულობა და უწყობა.

საფრანგეთის დიდმა რევოლუციამ, ადამიანის უფლებათა დეკლარაციაში, მოგვცა პიროვნების თავისუფლების ფორმულა:

«თავისუფლება ნიშნავს ყველაფერ იმის ქნას, რაც სხვებს არ ვნებს», და მეორე:

«ერთის თავისუფლება თავდება იქ, სადაც იწყება ასეთივე მეორისი».

როდის სდება ვისიმე თავისუფლება სხვებისთვის მავნებელი? სად იწყება მეორეს თავისუფლება? ამაზე ისინი, ვინც სახელმწიფოს ადამიანთათვის არსებულ დაწესებულებად სთვლიან, უპასუხებენ:

ეს საზღვრები უნდა დასდოს ხალხის გონიერებამ, ე. ი. უმრავლესობის ნებამ; ხოლო ვისაც სახელმწიფო ადამიანთა გარეშე განყენებულ იდეად აქვთ წარმოდგენილი, ამბობენ: ამ საზღვარს უნდა სდებდეს სახელმწიფო, ერისაგან დაუმოკიდებელი ხელისუფლება.

ამ რიგად უმცირესობა, ზოგჯერ ერთ პიროვნებაზე დაყვანილი, უნდა უკარნახებდეს თავის ნებას უმრავლესობას, მთელს ერს.

დემოკრატიულ რეჟიმშიაც არის, თქმა არ უნდა, უმრავლესობისაგან უმცირესობისათვის ძალად თავის ნების მოხვევა, ხოლო იქვე გარეშეა ისიც, რომ უფრო სამართლიანიც არის და გონებასთან უფრო ახლო, სამში ერთი ემორჩილებოდეს ორს სხვას, ვიდრე ორი ერთსა.

დემოკრატიზმის მოწინააღმდეგეთ და დიქტატორულ წყობილების მოტრფიალეთ ძლიერ უყვართ დემოკრატიულ წესზე აგებულ ქვეყნებში ამა თუ იმ უწყობის, ამა თუ იმ სკანდალის ხელზე დახვევა და ყიყინი.

ყოველი წესი, ყველა რეჟიმი ადამიანის გონების ნაყოფია, და, აბა რა საკვირველია, რომ თუ თვით ადამიანი არ არის უტოლომედი და უნაკლულო, არც მისი ქმნილება იყოს ასეთი.

კაცობრიობას ვერ აღმოუჩენია ისეთი წყობილება, რომელიც სამუდამოდ უზრუნველყოფდეს სრულს და დაურღვეველს წესიერებას. ანგარებას და მის შვილებს,—მოსყიდვას და მეჭრთამეობას,—სიცრუეს და სიბოროტეს, პირფერობას და მის ღვიძლს დემაგოგიას, პატივ—და თავმოყვარეობას,—ყველა ამ არამოქალაქეობრივ გრძნობას, ვერავითარი რეჟიმი ვერ გააჩერებს და ვერ დააბამს საბოლოოდ.

ერთად ერთი მათი აშლაგმელი საშუალებაა—მხილება და ამის იარაღი თავისუფალი სიტყვა, ხოლო თავისუფალი სიტყვა მხოლოდ და მხოლოდ თავისუფალ პიროვნებას ერჩის.

უწყობის გამჟღავნება, მისი გაშლა-გამოფენა, მისთვის ყიყინის დაცემა, თვით ამის შესაძლებლობა იძლევა პასუხს, თუ რა რეჟიმი იძლევა უკეთეს განრჩევის წესიერების დასაცავად.

უნდა გვახსოვდეს მხოლოდ, რომ ვიდრე ეს ქვეყანა სდგას, ვიდრე არსებობს ადამიანი და საზოგადოება, ყველაფერი იცვლება, ვინაიდან ცხოვრება მოძრაობაა და მუდმივი სვლა; ხოლო გაჩერება, ერთ წერტილზე შედგომა კი სიკვდილი.

ამიტომ არც დაწესებულება, არც წესი და რეჟიმი შეიძლება დარჩეს ერთხელ და სამუდამოდ ჩამოყალიბებული და გაქვეყნებული. სამუდამო მხოლოდ პრინციპი, იდეაა, დანარჩენი მოძრავი და ცვალებადია.

დავადგეთ ერთ აზრს, ერთ პრინციპს და მასზედ აგებული სისტემა, გარეგანი წესი ავყოლოთ ცხოვრების დენას, მის ცვალებადობას: ავით ნუ შევცვლით კარგსა, დღევანდელი კარგი ხვალ განვაუკეთესოთ და განვაავითაროთ.

იმის მაგალითს, თუ რა გზით უნდა სწარმოებდეს ასეთი განვითარება, გაუკეთებთა, ცოტადღენ იძლევა დღევანდელი საფრანგეთი. სამოცი წლის წინად

შემოღებულ დემოკრატიულ კონსტიტუციას ჩამორჩენილობა დაეტყო, ცხოვრებამ გაუსწორა; გამოირკვა მისი სუსტი მხარეები, რომელსაც სარგებლობს ადამიანის ქვენა გრძნობები, და რომელთაც მოგვარება-გადაკეთება სჭირდება ცხოვრების შეცვლილ პირობების თანახმად. საფრანგეთის პოლიტიკური აზროვნებაც სწორედ ამ გზას ადგება.

საუბედუროდ ყოველთვის ასე არ ხდებოდა და არ ხდება.

მიუხედავად იმ უტყუარ ქეშმარიტებისა, რომ ადამიანი უნდა იყოს ერთადერთი მსაჯული თავის სინიდისისა, ერთადერთი უფალი თავის სიტყვისა, ერთი სიტყვით, რომ მისი პიროვნება თავისუფალი უნდა იყოს; მიუხედავად იმისა, რომ წითელ ზოლად არის გაყოლებული კაცობრიობის მთელს წარსულის სიგძეზე მის საუკეთესო შვილთა ღვაწლი და მსხვერპლი სწორედ ამ თავისუფლების მოსაპოვებლად, ერთი მეორეს მოწინააღმდეგე წყობილებანი სცვლიდნენ ერთი მეორეს,—ძალმომრეობისა და ჩაგვრის რეჟიმს სცვლიდა თავისუფლება, რომ შემდეგში ისევ დაეთმო ადგილი ტირანიისათვის.

მელანქოლიურ განწყობილებაზე მომყვანი დაკვირვება და აზრებია: მაგრამ ეს სულ სხვა კითხვის საგანია ან, კიბლინგის არ იყოს, «ეს სულ სხვა ამბავია».

დაბრახიკელი.

კუბურულ საქმიანობისთვის

გვითქვამს და კვლავ უნდა ვსთქვათ: ქართველი ემიგრაციის ცხოვრებაში პოლიტიკის ინტერესი ნამეტნავად სჭარბობს, ძალზე გაიშალა, ყველაფერს დაეუფლა. ეგებ ვინმე სთქვას: ეს გასაგებია, ბუნებრივია ჩვენს ყოფაში, სხვაფერ ვერ წარმოვიდგენთო. არაა სწორი. ბუნებრივია, რომ ემიგრაციას, რომელიც სისხლია და ხორცი თავის ერის და სამშობლოს დღევანდელს ბედს გულცივად ვერ უცქერს,—აღლევბდეს პოლიტიკური ამბები და ცდილობდეს მათ გარკვევას და მდგომარეობიდან გამოსავალს ეძებდეს. ხოლო სხვა ყველაფრის დავიწყება, ესოდენი ცალმხრივობა, რომელიც ჩვენ გვემჩნევა, თვით პოლიტიკურს ინტერესს ავაადმყოფებს, აცალიერებს, უშინარსო, უმარტვო, განყენებულ იდეად ხდის და პოლიტიკას უფრო პოლიტიკანობის სახეს აძლევს.

და რა არის თვით პოლიტიკა, სიტყვის ფართო მნიშვნელობით? ეს ხომ ცხოვრების უკეთესი მოწყობაა, ამ მოწყობის გზები. ცხოვრება კი გარდაწმინდა პოლიტიკურ საკითხებისა შეიცავს ეკონომიურს, კულტურულს და სხვებს. სრულებით საჭირო არაა ვიყოთ ვიწრო მატერიალისტები, მაგრამ უდავოდ უნდა მივიჩნიოთ, რომ ეკონომიური მოუწყობლობა მეტად აფერხებს ეროვნულ-საზოგადოებრივ მუშაობას. რაც შეეხება კულტურას, ცოდნას, განვითარებას, განსაკუთრებით საკუთარ ვინაობის და რაობის შეგნებას,—ეს ხომ პირდაპირ მასწარბოებელია ეროვნული პოლიტიკის.

სამწუხაროდ, ქართველები ამ მხრივ უცხოეთში ძალიან დაქვეითებულები ვართ. ჩვენი რიცხვი აი თუნდ პარიზში არც მთლად მცირეა, და განა დასახელებთ ერთსაც არის ცოცხალს კულტურულს ან ეკონომიური დახმარების ორგანიზაციას? თუ არის ორიოდ, ეს უფრო სახელია და რაიმე მოქმედების ნიშანწყალი მათ არ ეტყობათ. აქამდის ერთი ქართული სკოლა ვერ მოვაწყვეთ ჩვენი ბავშვებისთვის, რომლებიც პირდაპირ იღუპებიან. არც ბიბლიოთეკაა, არც ლექციები ქართული ისტორიის, ლიტერატურის, ეკონომიკის. არც თუ ვისმე კერძოთ, ინდივიდუალურად აინტერესებს ეს საგნები. არავინ ცთილობს თვითონ სახლში ასწავლოს შვილებს ქართული, სამშობლოს სიყვარული ჩაუნერგოს, ქართველად აღზარდოს. თუ რაიმე პოლიტიკური კრება იმართება, სადაც ცხარე შეხლა-შეტაკებაა მოსალოდნელი, ხალხი ბლომად დაესწრება. მაგრამ წაიკითხეთ საქართველოს ისტორიიდან, მწერლობიდან, ათიოდე კაცს თუ დაინტერესებთ.

ცხადია, როცა ესეთი სულიერი განწყობილებაა, პოლიტიკური მუშაობაც გაძნელებულია. ჩვენ ერთმანეთს ფსიქიურად დავშორდით, ერთიმეორის არა გვესმის რა, ერთად ქართული პოლიტიკის წარმოება გვიძძმს, ერთი ხაზი ვერ ავგვირჩევია. მთელი ჩვენი ძალა წვრილმანობას და კამათს უნდება.

გვინდა ორიოდ სიტყვა ვსთქვათ ქართულ გამოცემლობაზე უცხოეთში. რამდენიმე სხვადასხვა პოლიტიკური ორგანო გამოდის, რომლებიც კულტურულს, ლიტერატურულს საგნებს ნაკლებს ყურადღებას აქცევენ. არც ცალკე სამისო ორგანოა—ყველასათვის საერთო, შემაკავშირებელი, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ «კავკასიონის» რამდენსამე კრებულს. ცალკე წიგნებიც არ იბეჭდება, თუ რამ გამოდის—უმთავრესად პოლიტიკურ პარტიული.

ამ მხრივ სასიამოვნო გამონაკლისს წარმოადგენს დ. ხელაძის მუშაობა, რომელიც დადგა სრულებით პოლიტიკისა და პარტიულობის გარეშე და ხელი მოკიდა ისეთი წიგნების გამოცემას, რომლებიც უნდა აინტერესებდეს ყველა ქართველს, რომლებიც არიან ლიტერატურულ კულტურული შინაარსის. მან დაბეჭდა საუცხოვოდ «დედა ენის» პირველი ნაწილი, როგორც აუცილებელი სახელმძღვანელო ყოველი ქართველის ოჯახში. შემდეგ გამოსცა კ. კანდელაკის «ეკონომიური კრიზისი», გ. გვაზავას მშვენიერად თარგმნილი რასინის ტრაგედია «მითრიდატი», ვლ. მგელაძის მოგონებანი ქართულ საზოგადოებრივ-სალიტერატურო ცხოვრებიდან «26 მაისი», ს. ფირცხალავას «ისტორიული ლანდები» (ამბები), და სხ. (მისივე გამოცემაა რუსულად ბალმონტის ნათარგმნი «ვეფ. ტყ.»). გამოცემა იშვიათის სილამაზისა). დ. ხელაძეს განზრახვა აქვს განაგრძოს გამომცემლობა ამ მიმართულებით და უცხოეთში გადმოხვეწილს ქართველობას მიაწოდოს თითო ოროლა საკითხავი მასალა.

მაგრამ ჩვენდა სამარცხვინოთ ქართულს წიგნს ქართველი ემიგრანტი გაუბრძის. ძალით თუ არ აყიდვინებთ, ისე თვითონ წიგნისკენ ხალხით არ მიიწევს. სხვას რომ თავი დავანებოთ, «დედა ენა» ხომ

მინც ფართოდ უნდა გავრცელებულიყო, უნდა გაეღო ყოველი ქართველის ბინის კარი და გამხდარიყო თვითეულ ქართველი ბავშვის უპირველესი და აუცილებელი წიგნი. ეს «დედა ენა» მთელ უცხოეთში ძლივს გასაღდა ას ცალზე ცოტა მეტი და მათში ბევრის ფასი დღესაც გადაუხდელოა...

მივაქცევთ ყურადღებას ამ სამწუხარო მოვლენებს და გამოვსთქვამთ იმედს, რომ ამას ბოლო მოეღება, ეს შეიცვლება, მდგომარეობა გაუკეთესდება და ქართულ წიგნს ემიგრაციაში მეტი პატივისცემა და სიყვარული მიენიჭება.

ს. ფ.

კომუნისტები საქართველოში

(ყოფილი კომუნისტის მოგონება) *

I. საქართველოს დაპყრობა **)

1921 წლის დასაწყისში შვებულება ავიღე და საქართველოში ჩამოვედი პეტერბურგიდან. გამოვიარე რუსეთი, უკრაინა, ყუბანი და მთა, რომელნიც იმდროს გასაბჭოებული იყვნენ, და საქართველოს სამხედრო გზით ჩამოვედი ჩემს სამშობლო ქვეყანაში—დამოუკიდებელ დემოკრატიულ საქართველოს რესპუბლიკაში.

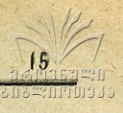
კომუნისტურ პარტიას ვეკუთნოდი რწმენით და სრულიად გულწრფელად ვიყავი დარწმუნებული, რომ კომუნისტური გზითა და მეთოდებით შეიძლება მოდა მშრომელი ხალხის გაბედნიერება. მე კარგად ვხედავდი გასაბჭოებულ ქვეყნების იმ დროინდელ გაჭირვებას, მაგრამ იგი მიმაჩნდა დროებით მოვლენათ, აუცილებელი მსხვერპლის გაღებათ, რომელსაც მოითხოვდა ქვეყნად კომუნისტურ სამოთხის დამყარება. მიუხედავად ამისა ჩემზე ძალიან დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა გასაბჭოებულ ქვეყნებისა და დემოკრატიულ საქართველოს შორის არსებულმა განსხვავებამ; შედარებით საქართველო განუზომელათ უკეთეს მდგომარეობაში ვნახე, ვინემ იმ დროს ჩემად მიხიეულ პარტიის მიერ გაბედნიერებული ქვეყნები.

იმ ხანათ ყოფილი რუსეთი კომუნისტური ცეცხლითა და მახვილით იყო გაერთიანებული ფინლიანდიის, ბალტიის მხარის, პოლონეთის და საქართველოს გამოკლებით. კომუნისტური ხელისუფლება, მიუხედავად იმისა, რომ მან თავის დროზე საქვეყნოთ აღიარა ერთა თვითგამორკვევის უფლება სრულ გამოყოფამდე, პირველ მოხერხებულ შემთხვევისთან-

*) ამ მოგონებების ავტორს—კირ. კაკაბაძეს—მრავალი სხვადასხვა თვალსაჩინო და პასუხსაგები ადგილები ეკავა რუსეთში და საქართველოში მისი დაპყრობის შემდეგ; ერთ დროს იგი საქართველოს სახ. კომის. საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილეც იყო.

რედაქცია.

**) როგორც ამ წერილის, ისე ყველა მისი გაგრძელებათა გადაბეჭდვა ავტორის ნებადაურთველად აკრძალულია.

მარებს უწევს კოლონიას. ამასთანავე კრება ავალელებს გამგეობას მიიღოს ზომები მუდმივი ფონდის შექმნის, ძველ გამგეობის მიერ გაცემულ სესხის მოკრების, ბიბლიოთეკა სამკითხველოს გაძლიერების და სტუდენტთათვის სტიპენდიების გამონახვისთვის.

ახალმა გამგეობამ 17 მაისის სხდომაზე შემდეგ ნაირათ გაანაწილა ფუნქციები: თავმჯდომარე კ. იმნაძე, თავმჯდომარის მოადგილე გ. ნაკაშიძე, წევრი ქნი ელენე კვიციანი, ხაზინადარი ტ. ბერიშვილი და მდივანი ვ. ინჯია.

ახალი კომიტეტი შეუდგა კომიტეტის საქმეების ახალ სისტემაზე აგებას. მოახდინა საქმის წარმოების რეორგანიზაცია და შეიმუშავა მომავალი მუშაობის სათანადო გეგმა.

გსარგებლობთ ამ შემთხვევას, რომ აღვუხსოთ ერთი სამაგალითო საქმე, რომელსაც შეუდგა მიმდინარე წლის იანვრიდან ძველ კომიტეტთან ერთად კომიტეტთან არსებულ ახალგაზდათა კავშირი, სადამოს კურსების დაარსების შესახებ.

ახალგაზდათა კავშირის გამგეობა შესდგება შემდეგის სამი პირისაგან: თავმჯდომარე სტუდენტი გიორგი ზაქარიაძე, ხაზინადარი მარიამ ცოტაძის ასული, მდივანი ქეთო ალშიბაიას ასული.

კომიტეტმა აღნიშნულ კავშირთან ერთად სამომავლოდ მიზნით დაისახა შემდეგი:

1. სამშობლო ენის შესწავლა (კურსები ბავშვთათვის და უფროსთათვის, ვინც ქართული არ იცის).
2. სამშობლოს ყოველმხრივი შესწავლა.
3. ფიზიკური და მორალური აღზდა.
4. ახალგაზდათა და საზოგადოთ ქართველთა შორის შეგობრული ურთიერთობის და დისციპლინის დამყარება.
5. კავშირი პოლონეთის ახალგაზდობასთან და სხვა.

დაარსებულ იქნა სადამოს კურსები, სადაც მეცადინეობა სწარმოებს სისტემატიურათ ყოველ სამშობლოთობით და მოწყობილ იქნა მთელი რიგი მოხსენებათა.

1. ქართული ლიტერატურის ლექტორობას ეწევა გ. ნაკაშიძე.
2. ისტორიისთვის—მოწვეულ იქნა ა. ყიფიანი.
3. საქართველოს პოლიტიკური გეოგრაფია დაევალა ვ. თევზაძეს.
4. საქართველოს ეკონომიური გეოგრაფია—ტ. ბერიშვილს.
5. ქართული ენის მასწავლებლებათ მოწვეული არიან ტ. ბერიშვილი და ბ. თვარელიძე.
6. საქართველოს პოლიტიკური ცხოვრების უკანასკნელი ხანის მიმოხილვა, დამოუკიდებელი საქართველო და ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის—იკისრა კ. იმნაძემ.

სენონი დასრულდა მოხსენებებით ვ. თევზაძის—«კავკასია» და დ. შალიკაშვილის—«კავკასია დამოუკიდებელი სახელმწიფო».

ახალ კომიტეტს განზრახული აქვს ქართველ ქალთა კავშირის დაარსება, რის სავალდებუთ შესაძ-

ლებელია მჭიდრო კავშირის გაბმა პოლონეთის ქალთა კავშირებთან.

ახალგაზდათ კულტურულ სექციის ხელმძღვანელობას ენერგიულათ ეწევა ტ. ბერიშვილი. სპორტიულ სექციის ხელმძღვანელობა დაკისრებული აქვს დ. ერქომაიშვილს.

ახალმა კომიტეტმა მოაწყო 26 მაისის დღესასწაული, რომელსაც თითქმის მთელი ქართველობა დაესწრო. სადღესასწაულო კრება მოკლე სიტყვით გახსნა კომიტეტის თავმჯდომარემ კ. იმნაძემ. სიტყვები წარმოთქვეს გ. ნაკაშიძემ და ტ. ბერიშვილმა. კომიტეტის მიერ ახლად დაარსებულმა მომღერალთა გუნდმა დ. ლაღიძის ლოტბარობით იმღერა ქართული ჰიმნი და «ვახტანგ მეფე», რასაც დამსწრეები მსურველად ტაშისცემით მიეგებენ. წარმოთქმული იქნა რამდენიმე პატრიოტული ლექსები, რაც საზოგადოებას დიდად მოეწონა. კარგი შთაბეჭდილება დასტოვა დღესასწაულის ორგანიზაციულმა მხარემ.

30 მაისის გაიმართა საერთო კავკასიური დღესასწაული, რომლის პრეზიდენტი შედიოდნენ რასულ ზადე, მემედ გირეი და კ. იმნაძე. თავმჯდომარეობდა რასულ ზადე. რომელმაც სადღესასწაულო კრებას მიმართა სათანადო მოკლე სიტყვით. საერთო კავკასიის სახელით შესამჩნევი სიტყვა წარმოთქვა გ. ნაკაშიძემ. რამდენიმე მისასალმებელ სიტყვების შემდეგ კრებამ ერთხმად ტაშისცემით მიიღო წინადადება თავმჯდომარის, ვაგუზანოს მისასალმებელი დეპუტე კავკასიის დამოუკიდებლობის უზუცეს მებრძოლს და ხელმძღვანელს საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარეს ნოე ქორდანას.

თურქეთის ცხოვრება

თურქეთის მთავრობამ დამატებითი თანხა მისთხოვა საერო კრებას (პარლამენტს) სამხედრო საჭიროებისათვის. ამ ფულით გაძლიერებული იქნება შეიარაღება და გაყვანილი სტრატეგიული მნიშვნელობის გზები; სხვათა შორის გაყვანილი იგნება რკინის გზა სივასიდან ერზურუმამდე, კავკასიის საზღვრებისკენ.

— თურქეთი ფიქრობს თავისი რკინის-გზები სივასით შეუერთოს ირაკის რკინის-გზებს. ეს იქნება უახლოვლესი გზა დასავლეთიდან აღმოსავლეთისკენ (ირაკი, სპარსეთი და ინდოეთი).

— ძალაში შევიდა და დაიწყო მოქმედება მაისის 21 დან ახალმა კანონმა, რომლის ძალით უცხოეთის ქვეშევრდომებს არ შეუძლიათ ხელოვნობა და სხვა და სხვა თანამდებობის ასრულება: მოფერობა, მექუდობა, მეჩქემობა, მკერავობა, მუსიკანტობა, აგენტობა, მეკარობა, დარაჯობა, კაფერ-რესტორანებში სამსახური, მესტამბეობა და ფოტოგრაფობა, სახელმწიფო მონაპოლის საგნების ვაჭრობა, არტისტობა ბარებში, ბეთლობა, კომისიონერობა და სხ. ეს ახალი კანონი საგნებით განხორციელებული იქნება მომავალი წლის 21 მაისამდე.

მკითხველის დახმარება საზოგადოებაში

— როცა დეპუტატი ხალილ ბეი შეეკითხა სახელმწიფო ეკონომიის მინისტრს ჯგულის რუსეთის დაპირებულ სესხის შესახებ...

9 ივნისს შესდგა ქართველ საზოგადოების საერთო კრება, რომელზედაც ბ.ბ. ვე. გეგეჭკორმა და გ. გვაზავამ გააკეთეს მოხსენება...

საზოგადო კრებამ მადლობა გამოუცხადა დელეგაციას და გამოვლამა იმ მუშაობისათვის...

პ ა ს ი კ ო კ ა კ ა ბ ა ძ ე

აჰა! კიდევ ერთი ქართველის საფლავი გათხრილი უცხოეთში; კიდევ ერთი უდანაშაულო მსხვერპლი ჩვენი უბედობისა...

მთელი კვირის განმავლობაში ფიზიკური შრომით დაღლილი, შაბათს დასასვენებლად ემზადებოდა...

მეტად ჩუმი, წყნარი და ხათრიანი, ის ვერასოდეს ურიგდებოდა სუსტის დაჩაგრვას...

ორშაბათს 18 ივნისს ის მიიბარეს მონბელიარის სასაფლაოს, ხუთ სხვა ქართველთა გვერდით...

ეს უბედურება ადრე თუ გვიან მისწვდება მის საბრალოდ დედას...

გრიგოლაშვილი.

— საბჭოებმა საგანგებო კრებული გამოსცეს თურქეთის ცხოვრების სხვადასხვა დარგის შესახებ...

— საბერძნეთის პარლამენტის დეპუტატებს უფლება მიეცათ უფასოდ იმოგზაურონ თურქეთის რკინის გზებზე.

— ბულგარეთში ახალი, დიქტატორული რეჟიმის დამყარებამ ერთგვარი მღელვარება გამოიწვია...

— ლოზანის ხელშეკრულებამ დარდანელის დემილიტარიზაცია დაადგინა და თურქეთს არ შეუძლია მის ნაპირებზე სიმაგრეები ააგოს...

უკრაინელთა შორის

მოსკოვიდან მიღებულ ბრძანების თანახმად უკრაინაში დასწევს 36 ვაგონი უკრაინელი წიგნი...

— უკრაინის სხვა და სხვა ადგილებში ბოლო დროს მანიფესტაციები გაიმართა...

— კიევის უძველეს წმ. სოფიოს ეკლესიაში აკრძალეს მღვდელმსახურება...

— სამი უკრაინელი, რომელთაც ნაციონალისტურ პროპაგანდას აბრალდებდნენ...